

Arbeiderpartiet.no

venstre

EU, EØS og Schengen i partienes valgprogram

Innhold

Arbeiderpartiet	2
Senterpartiet	5
Sosialistisk Venstreparti	7
Høyre	11
Fremskrittspartiet	13
Kristelig Folkeparti	15
Venstre	17
Rødt	19
Kystpartiet	22
Miljøpartiet De Grønne	24

Om notatet

Nei til EU har gjennomgått partiprogrammene for kommende stortingsperiode 2013-17 for alle de syv stortingspartiene samt Rødt, Kystpartiet og Miljøpartiet De Grønne. Dette notatet oppsummerer og gjengir alle partienes standpunkt som gjelder EU, EØS, Schengen og andre saker relatert til Norges forhold til Den europeiske unionen.

Notatet tar ikke stilling til de ulike partienes betoning og standpunkt, og det meste av teksten er sitater fra partiprogrammene. Hensikten er å samle partistandpunktene slik at velgere som er opptatt av Norges forhold til EU enklere kan vurdere partiene opp mot hverandre.

Programmene er i sin helhet tilgjengelig på partienes nettsider.

Morten Harper

Utredningsleder i Nei til EU

EU, EØS og Schengen i partienes valgprogram

Nei til EU arbeidsnotat nr. 4/2013, juni 2013. Bestilling/nedlasting: www.neitileu.no.

Notatet er utarbeidet av Morten Harper, utredningsleder i Nei til EU.

Forside: De politiske partienes logoer.

Arbeiderpartiet

Program 2013-2017

Programmet hovedpunktet om Norge og EU er kalt **”Vårt forhold til Europa”** (side 91-92):

”Våre nærmeste samarbeidspartnere finner vi i Norden. Det nordiske samarbeidet er basert på felles verdier. Tross ulike alliansetilknøyninger og samarbeidsformer med Europa, har det nordiske samarbeidet aldri vært tettere enn nå.

Europa preges av en dyp krise med alvorlige økonomiske og sosiale konsekvenser. Det er ikke mulig ensidig å spare seg ut av en slik krise gjennom kutt i offentlige utgifter. Europa står overfor et retningsvalg – en sosialdemokratisk politikk hvor satsing på vekst, investeringer, innovasjon og en moderne velferdsstat gjør det mulig for alle å bidra til fellesskapet og realisere sine drømmer, eller en ensidig kuttepolitikk som kan medføre at krisen forverres og at mange risikerer å falle varig utenfor.

Våre europeiske naboland er det viktigste og største eksportmarkedet for norske varer og tjenester. Det er i Norges interesse å bidra til at krisen overvinnes, slik vi har gjort gjennom bidrag til IMF og gjennom EØS-midlene som skal utjevne de sosiale forskjellene i Europa og fremme økonomisk vekst i mottakerlandene. EØS-avtalen er Norges viktigste internasjonale avtale og gir norsk næringsliv tilgang til et stort eksportmarked. Den sikrer at norske bedrifter kan konkurrere på like vilkår, innenfor det samme regelverk som konkurrentene i det indre markedet. EØS-avtalen skaper trygghet for likebehandling, både for bedrifter og personer som søker arbeid eller bosetting i våre europeiske naboland.

Samarbeid med EU gjennom EØS-avtalen, Schengen-avtalen og en rekke andre samarbeidsavtaler innebærer at Norge er sterkt integrert i det europeiske samarbeidet. Arbeiderpartiet mener dette er viktig for å ivareta norske interesser, økonomisk og sikkerhetspolitisk.

Arbeiderpartiet har ikke endret syn på at medlemskap i EU ville være en fordel for Norge. Samtidig er Arbeiderpartiet et parti hvor det er rom for ulike syn i EU-spørsmålet. Vi mener at Norge må ha handlefrihet til å vurdere om det igjen skal søkes medlemskap i EU, basert på en stabil tilslutning i folket. Et slikt spørsmål skal være gjenstand for ny landsmøtebehandling i Arbeiderpartiet. Vi mener at en eventuell medlemsøknad bør behandles på samme måte som tidligere, og vil respektere utfallet av en folkeavstemning.

Arbeiderpartiet vil:

- * Føre en aktiv Europapolitikk som ivaretar norske interesser og bidrar til å nå viktige målsettinger for Europa.
- * Utnytte handlingsrommet som ligger i EØS-avtalen gjennom tidlig medvirkning og implementering av regelverk.
- * Arbeide for et felles regelverk i det indre markedet som respekterer prinsippene og rettighetene som gjelder i vårt arbeidsmarked.
- * Styrke samarbeidet med EU på områder der vi har felles interesser, som klima, miljø, forskning, asyl og flyktningpolitikk.
- * Styrke samarbeidet med Europaparlamentet og Europarådet.

- * Aktivt benytte vårt medlemskap i Party of European Socialists (PES) til å fremme vårt syn.
- * Bygge opp kunnskapen om EU-samarbeidet og EØS-avtalen og stimulere til en løpende Europadebatt.
- * Utvikle samarbeidet i Norden videre og ta initiativ til felles nordisk innsats i internasjonale fora.
- * Sørge for et godt infrastruktursamarbeid mellom de nordiske landene.”

Under overskriften **”Trygg økonomisk styring”** argumenteres det for EØS-avtalen:

”Så langt har Norge klart seg godt, men vi er et lite land med tette økonomiske bånd til verden rundt oss. To tredjedeler av alt vi produserer eksporteres til Europa. EØS-avtalen gjør at norske bedrifter kan konkurrere på lik linje med europeiske bedrifter. Mindre handel internasjonalt rammer norsk næringsliv. En sterk krone kan forsterke problemet, og arbeidsplassene kan settes i fare. Trygg økonomisk styring er avgjørende for å sikre norske arbeidsplasser og et konkurransedyktig næringsliv.” (s. 13)

Videre står det at Arbeiderpartiet vil: ”Sikre markedsadgang gjennom EØS-avtalen og aktivt arbeid opp mot EUs organer og trygge norske bedrifters mulighet til å konkurrere på lik linje i det europeiske markedet.” (s. 14)

EØS-avtalen omtales også under overskriften **”Et anstendig og produktivt arbeidsliv”**:

”Arbeiderpartiet vil at det skal være enkelt for arbeidstakere å komme til Norge for å bruke sin kompetanse her. Det må være raskt og enkelt for både arbeidsgiver og arbeidstaker å få nødvendige tillatelser slik at kompetent arbeidskraft kan hentes inn. Etter EU-utvidelsen har antallet arbeidsinnvandrere økt kraftig. Arbeiderpartiet er positive til dette, men det er også utfordringer.

Økt arbeidsinnvandring har gitt oss viktig arbeidskraft, men i deler av arbeidslivet har det også ført til problemer med sosial dumping. Stor bevegelse av arbeidskraft over landegrensene sammen med utsetting av arbeidsoppgaver legger økende press på den norske arbeidslivsmodellen. EØS-avtalen er positiv for Norge og har bidratt til å styrke mange arbeidstakers rettigheter i Europa og i Norge. Arbeiderpartiet vil aktivt utnytte handlingsrommet som ligger i avtalen, for å sikre at Norge fortsatt vil kunne ha en god arbeidslivsregulering. For Arbeiderpartiet er det viktig å sikre lønns- og arbeidsvilkårene for alle arbeidere som jobber i Norge. Vi vil arbeide for at nye EU-regler ikke legger hindringer i veien for tiltak som Norge har innført eller har planer om å innføre, for eksempel gjennom handlingsplanene mot sosial dumping. Det er særlig viktig å sikre lønns- og arbeidstakere som deltar i grenseoverskridende etablering eller tjenesteyting, og beskytte kollektive rettigheter herunder streikeretten.” (s. 15)

Det fastslås deretter at Arbeiderpartiet vil: ”Bruke handlingsrommet i EØS-avtalen aktivt for å ivareta arbeidstakerrettigheter.” (s. 17)

Under overskriften **”Mangfold og muligheter”** står det dessuten at Arbeiderpartiet vil: ”Innføre tilbud om 300 timer norsk- og samfunnsopplæring for arbeidsinnvandrere og deres familie fra EØS-området som blir i Norge i mer enn seks måneder.” (s. 86)

Forholdet til EU er også omtalt i punktet "**Sikkerhet og fred**":

"Bidrag til internasjonal fred og sikkerhet gjennom FN og på annen måte er viktig for et forutsigbart internasjonalt samfunn og for å trygge norsk fred og sikkerhet. Få land i verden er mer avhengige av global stabilitet enn små stater med åpne økonomier som Norge. Arbeiderpartiet vil samarbeide med FN, EU, NATO og andre om sivil og militær innsats for å fremme menneskelig og statlig sikkerhet. Flernasjonale fredsstøttende operasjoner skal være forankret i et klart og utvetydig FN-mandat eller annet anerkjent folkerettslig grunnlag hvis Norge skal delta. Arbeiderpartiet ønsker tett dialog mellom de nordiske landene og andre om hvordan man best mulig kan støtte FNs arbeid for å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet. Arbeiderpartiet vil at deltakelse i FN-ledede fredsoperasjoner skal prioriteres." (s. 93-94)

Senterpartiet

Prinsipp- og handlingsprogram 2013-2017

Under punktet om "Internasjonal politikk" er det en hoveddel kalt "EU og EØS" (s. 29-30):

"Norge har i dag et nært samarbeid med EU på en lang rekke områder. Norge og EU har gjensidig interesse av tett samhandling, men Senterpartiet vil fremdeles arbeide aktivt mot norsk EU-medlemskap. Senterpartiet jobber for levende lokalsamfunn over hele landet, som har handlefrihet og sjølråderett. Vi tror på et aktivt folkestyre med korte avstander mellom de som fatter beslutninger og de som berøres av dem. EU gir folkestyret dårligere kår. EU utvikler seg stadig mer i retning av en føderal statsdannelse. Den pågående krisen i Europa, spesielt i eurolandene, har vist at EU som politisk prosjekt og euro-samarbeidet som økonomisk konstruksjon har svakheter som Senterpartiet har advart mot i en årrekke.

Senterpartiet mener at Norge må ha en restriktiv holdning til avståelse av suverenitet over viktige samfunnsoppgaver gjennom EØS-avtalen. Samtidig er medlemskap i EU enda mer vidtrekkende enn EØS, blant annet når det gjelder landbruks-, fiskeri-, finans-, utenriks- og forsvarspolitik. Medlemskap i EU ville vært en utvikling i negativ retning for disse politikkområdene.

Vi ønsker å erstatte EØS-avtalen med handels- og samarbeidsavtaler med EU for å sikre våre interesser. Senterpartiet har i regjering vist at det er mulig å utnytte handlingsrom knyttet til pålegg fra EU, som differensiert arbeidsgiveravgift og hjemfallsrett. Dette har vært arbeids- og tidkrevende prosesser som kunne ha vært løst ved en annen samarbeidsform med EU enn EØS-avtalen. Så lenge Norge er en del av EØS vil Senterpartiet arbeide for en aktiv bruk av reservasjonsretten. Vi vil også i større grad benytte handlingsrommet innenfor dagens avtale for å kompensere for negative sider ved avtalen, og samtidig initiere en politisk dialog i EØS-rådet for å bøte på det demokratiske underskuddet ved avtalen.

(...)

Senterpartiet vil:

- stå som garantist mot norsk EU-medlemskap og arbeide aktivt mot en norsk EU-søknad
- erstatte EØS-avtalen med handels- og samarbeidsavtaler med EU
- at det norske folket selv skal påvirke avgjørelsen om Norge skal være medlem i EØS, og ha et framtidig mål om en folkeavstemning om Norges EØS-medlemskap
- bruke reservasjonsretten i EØS-avtalen mer aktivt, og konsekvent avvise regelverk som ikke er EØS-relevant
- reservere oss mot direktiver og forordninger gjennom EØS eller mot andre avtaler som truer den norske velferdsmodellen eller grunnleggende norske interesser
- styrke grensekontrollen gjennom å tilføre økte ressurser til toll og politi
- jobbe aktivt for å melde Norge ut av Schengen-avtalen
- arbeide for tettere samarbeid med Storbritannia i EU- og EØS-spørsmål
- at Norge prioriterer en nordisk styrke i FN-regi framfor deltagelse i den nordiske militære innsatsgruppa til EU"

I det innledende punktet "Senterpartiets verdigrunnlag" står det:

”Et sterkt folkestyre forutsetter en velfungerende nasjonalstat. Dagens verden forutsetter samarbeid for å skape fellesgoder og for å bekjempe felles problemer. Varige samarbeidsløsninger forutsetter imidlertid respekt for de selvstendige nasjonalstater. Senterpartiet ønsker ikke å overføre myndighet til overnasjonale organer og er en garantist mot EU-medlemskap. Senterpartiet vil si opp EØS-avtalen og erstatte den med handels- og samarbeidsavtaler med EU. EØS-avtalen undergraver den velfungerende norske modellen.” (s. 5)

Om ”**Lokalt folkestyre**” står det at Senterpartiet vil: ”synliggjøre EØS-avtalens svekkelse av det lokale folkestyret, og så langt det er mulig motvirke avtalens inngripen i avgjørelser som bør tas i kommunene av kommunestyrene” (s. 21).

Folkestyret som argument mot EU og EØS fremheves i punktet ”**Demokratisk fellesskap i nasjonalstaten**”:

”Vår grunnleggende tro på folkestyre er den viktigste grunnen til at Senterpartiet mener at Norge fortsatt skal stå utenfor EU, og til at vi vil si opp EØS-avtalen og erstatte den med handels- og samarbeidsavtaler med EU. Det skal ikke være EU som utformer regler for det norske samfunnet. Våre egne folkevalgte, som kjenner vårt samfunn og som er ansvarlige overfor norske velgere, skal bestemme hvordan Norge skal styres.” (s. 22)

Likeledes i punktet ”**Effektiv forvaltning**”:

”Senterpartiet er motstandere av EØS-avtalen. Avtalen medfører blant annet at embetsverkets og byråkatiets stilling styrkes på bekostning av folkevalgte politikere. Samtidig medfører EØS-avtalen at den dømmende makt, domstolene, styrker seg på bekostning av utøvende og lovgivende makt, regjering og storting. Rettsliggjøringen av politikken medfører mer regelstyring og byråkratisering. Ideen bak EUs regelverk er harmonisering og standardisering. EU-retten er mer detaljregulert enn norsk rett og med mindre rom for skjønn i forvaltningen. Resultatet blir byråkrati, stivbeint praksis og manglende lokal tilpasning.” (s. 23)

EØS og velferdsordninger omtales i punktet ”**Innvandring**”:

”Eksport av velferdsordninger til EØS-området representerer en utfordring for de norske velferdssystemene ettersom store befolkningsgrupper opparbeider seg velferdsrettigheter etter kort tids opphold i Norge. På sikt utfordrer dette bærekraften til det norske velferdssystemet. Senterpartiet stiller spørsmål ved innretningen på ordningene og mener det er behov for innstramning og å utfordre EØS-avtalen på dette området.” (s. 31)

Sosialistisk Venstreparti

Arbeidsprogram 2013-2017

Innledningsvis slås det fast at "SV vil holde Norge utenfor EU og euroen, sikre et trygt arbeidsliv og motvirke arbeidsløshet ved å investere i utdanning og arbeid." (s. 8) I kapitlet "**Tre internasjonale kampsaker**" står det videre:

"Det er behov for land som går mot strømmen. Norge er et lite land i verden, vi er avhengige av andre. Samtidig har vi mulighet til å ta lederskap på viktige områder internasjonalt, fordi vi ikke har bundet oss til EU gjennom medlemskap. Flere og flere ser til Norge og interesserer seg for den norske modellen.

Skattepolitikken vår vekker internasjonal interesse, og vi betraktes som et land som tar menneskerettighetene på alvor. På den andre siden ser vi flere utviklingstrekk som bekymrer. EØS-avtalen fremmer en politikk på arbeidslivsområdet som gjør det vanskelig, kanskje umulig, å opprettholde den norske modellen på sikt." (s. 10)

Som en av SVs viktigste internasjonale kampsaker anføres "**Forsvare faglige rettigheter og den norske modellen mot EUs høyrepolitikk**":

"SV vil arbeide for at arbeidstakernes rettigheter blir styrket internasjonalt. En svekket fagbevegelse har gått hånd i hånd med økte økonomiske forskjeller i svært mange land. SV mener at utviklingspolitikken må bidra til å styrke faglige rettigheter og minske de økonomiske forskjellene mellom folk. I Norge står det viktigste slaget om hvorvidt EØS-avtalen skal kunne overprøve norske tariffavtaler og arbeidsmiljøloven. SV vil erstatte dagens EØS-avtale med en mindre omfattende handels- og samarbeidsavtale med EU. Avgjørelser om norske arbeidsforhold må være et nasjonalt anliggende. SV sier ja til et inkluderende og trygt arbeidsliv med en sterk fagbevegelse. Vi vil ha mindre innleie av arbeidskraft, ikke mer. Vi vil ha flere hele og faste stillinger, ikke færre. SV mener det er et viktig prinsipp at alle arbeidstakere i Norge skal ha norske lønns- og arbeidsvilkår. EU presser på for økt bruk av midlertidige stillinger og innleie av arbeidskraft. Dette vil føre til økte forskjeller og mer sosial dumping. SV vil føre en aktiv politikk opp mot EU for å hindre at den norske modellen settes under press, og vi vil si nei til direktiver som truer rettigheter fagbevegelsen har kjempet for." (s. 10-11)

Det heter videre om forholdet mellom ILO-konvensjoner og EØS-regler:

"Det haster å sikre at EØS ikke kan overprøve tariffavtaler, at lovgivningen for arbeidslivet ikke kan svekkes av EU og at EU-regler ikke kan sette til side ILO-konvensjoner Norge har forpliktet seg til å følge. Avgjørelser om norske arbeidsforhold må være et nasjonalt spørsmål." (s. 27)

Hovedpunktet om EU er kalt "**Samarbeidet i Europa**" (s. 125-126):

"Den økonomiske og sosiale krisen som i dag rammer Europa, USA og store deler av verden, skyldes flere tiår med høyrepolitikk. En økende del av samfunnets ressurser

har blitt konsentrert i hendene på de rikeste gruppene, og arbeidstakernes andel av verdiskapingen har gått ned. Sammen med avregulering av finanssektoren, lavere skatter, privatisering, konkurranseutsetting og markedsstyring av offentlig sektor har dette bidratt til å forsterke kapitalismens problemer og til å destabilisere samfunnet.

SV mener Norge må være med å bidra til å løse krisen i Europa, også gjennom lån til kriserammede land. Vi mener imidlertid at norske bidrag ikke bør følges av krav om reduksjon i offentlige utgifter, privatisering og svekking av ansattes rettigheter. SV vil stille seg solidarisk med de krefter i Europa som nå tar opp kampen mot EUs ensidige kuttpolitikk. Norge må stille seg på rett side i denne kampen, som føres av vanlige mennesker, arbeidsløse, NGOer, fagbevegelsen og partier på venstresida i Europa.

SV ønsker et tett samarbeid mellom Norge og de andre landene i Europa. SV stiller seg kritisk til konsentrasjonen av makt og svekkingen av folkestyret i medlemslandene som den nåværende utviklingen i EU innebærer. SV ønsker norsk deltakelse i et mellomstatlig samarbeid, ikke en overnasjonal union som flytter makten over viktige deler av samfunnsutviklingen ut av folkevalgte organer. Norsk medlemskap i EU vil innebære større avstand mellom folket og beslutningstakerne på en rekke områder, og svekke folkestyret i Norge. Medlemskap i den økonomiske og monetære union vil bety at Norge mister muligheten til å føre en pengepolitikk som tar hensyn til norsk sysselsetting og næringsliv. Dette er noen av grunnene til at Norge sier nei til norsk medlemskap i EU.

EØS-avtalen svekker folkestyret ved å gjøre Norge til en passiv mottaker av lovverk fra EU. Avtalen medfører en unødvendig detaljregulering av en rekke samfunnsområder i Norge, og undergraver viktige virkemidler i nærings-, arbeidslivs- og distriktspolitikken. Ulempene ved avtalen er betydelig større enn fordelene. Så lenge EØS-avtalen består, må reservasjonsretten tas aktivt i bruk av norske myndigheter. Særlig viktig er det å hindre at EU-domstolens mange kjennelser om avregulering av arbeidsmarkedet får effekt i Norge.

SV er sterk tilhenger av at Norge deltar i ulike former for europeisk samarbeid som øker samkvem og samarbeid innen blant annet utdanning, forskning, miljøvern og sosial utvikling. SV vil støtte forsterket norsk deltakelse i slike programmer, i og utenfor EU-samarbeidet. SV legger dessuten vekt på arbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa, OSSE, og i Europarådet. Som den eneste alleuropeiske sikkerhetsorganisasjonen må OSSE styrkes. SV ønsker ikke at Norge bidrar til EUs nordiske kampgrupper, eller i andre internasjonale operasjoner under EU-flagg. SV ønsker ikke at Norge skal bidra til den internasjonale politi- og overvåkningsstyrken Frontex.

Den økonomiske krisen i EU har forverret den sosiale situasjonen for mange grupper. Romfolk har særlig blitt rammet av krisen. De er svært utsatt for diskriminering og sosial ekskludering, og i flere land er romfolket utsatt for regelrett forfølgelse. Mange har ikke adgang til skoler, helsestell eller jobb. Noen har endt med å reise fra vanskelige forhold i de landene de bor i. Også i Norge blir romfolk møtt med mye motstand og fordommer. SV vil arbeide for en human og rettferdig behandling av alle mennesker.

SV jobber for:

- Å trygge Norge som en selvstendig og demokratisk nasjon gjennom å jobbe for å forhindre norsk medlemskap i EU.

- At Norge innleder forhandlinger med EU om en mindre omfattende handels- og samarbeidsavtale som erstatter dagens EØS-avtale.
- Å sikre at EØS ikke kan overprøve tariffavtaler, at lovgivningen for arbeidslivet ikke kan svekkes av EU og at EU-regler ikke kan sette til side ILO-konvensjoner Norge har forpliktet seg til å følge.
- At Norge aktivt benytter reservasjonsretten i EØS, blant annet ved å legge ned veto mot direktiver som svekker den norske velferdsmodellen.
- At Norges EØS-bidrag brukes aktivt for å bedre romfolkets situasjon i Europa.
- En grundig evaluering av Schengen-avtalen, og en utredning om alternativer til avtalen.”

SV vil gjennomgå deltagelsen i EUs forskningsprogrammer, under overskriften ”**Kvalitet i forskningen**”:

”Norge deltar i EUs forskningsprogrammer i tråd med EØS-avtalen. SV ønsker en kritisk gjennomgang av hvordan forskningsressursene benyttes, blant annet deltakelsen i EUs rammeprogrammer.

(...)

SV jobber for:

- Å evaluere samfunnseffekten av den omfattende økonomiske satsingen på EU-forskning som norske myndigheter har prioritert de siste år.” (s 54)

Under ”**Demokrati og folkestyre**” står det at SV vil erstatte EØS med en mindre omfattende avtale:

”Mange beslutninger og rettigheter i arbeidslivet, og andre samfunnsforhold som i Norge er demokratisk bestemt, utfordres i dag fra Brussel. EØS-avtalen undergraver dermed det norske demokratiet. SV vil erstatte dagens avtale med en mindre omfattende handels- og samarbeidsavtale med EU.” (s. 81)

EØS omtales også under overskriften ”**Forbrukermakt**”:

”SV vil erstatte dagens EØS-avtale med en mindre omfattende handels- og samarbeidsavtale med EU, og motarbeide at Verdens handelsorganisasjons regelverk går på bekostning av nasjonale forbrukerbestemmelser.

(...)

SV jobber for:

- At ingen norske garantiordninger svekkes som følge av EØS.” (s. 87)

Under ”**Innvandring og asyl**” står det om arbeidskraft og EØS:

”Arbeidsinnvandring gir Norge muligheter og dyktige fagarbeidere, men den frie flyten av arbeidskraft i EØS-området misbrukes altfor ofte til å tvinge fram dårligere lønninger og mer utrygge arbeidsforhold. SV arbeider for sterkere kontroll med arbeidsinnvandringen, slik at norske lønns- og arbeidsvilkår ikke undergraves.” (s. 127)

Både i punktet ”**Landbruk og foredling av landbruksvarer**” og ”**Mer rettferdig handelssystem**” heter det at Norge må vri matimporten fra EU og til land i sør:

”For å opprettholde hovedtrekkene i norsk landbrukspolitikk er det avgjørende at Norge står utenfor EU.

(...)

SV jobber for:

- En vridning av norsk matimport bort fra EU og over til land i sør.” (s. 39-40)

Høyre

Stortingsvalgprogram 2013-2017

Forholdet til EU er primært omtalt i punktet "**Norge i verden**" (s 70-71), det det blant annet står:

"Høyre mener at Norge skal bidra til å bevare og styrke en internasjonal rettsorden gjennom et forpliktende internasjonalt samarbeid i FN, NATO, EØS, WTO og andre internasjonale organisasjoner. Vi skal våge å ta side sammen med likesinnede land når den internasjonale rettsorden blir utfordret. Samtidig skal vi anstrenge oss for å bevare en åpen og fri handel mellom land, spesielt tilstrebe økt handel mellom utviklingsland og industriland, og støtte norsk næringslivs rolle i dette.

(...)

Tilgang til EUs indre marked gjennom EØS-avtalen er en viktig forutsetning for å sikre velferden i det norske samfunnet. Det norske samfunnet formes av beslutninger tatt i et politisk system der norske velgere ikke er representert. Dette er et demokratisk problem. Høyre ønsker derfor i lengden å erstatte EØS-avtalen med full deltakelse i EU. Norges sikkerhetspolitiske behov ivaretas i stor grad gjennom NATO, men et norsk medlemskap i EU vil ytterligere kunne styrke Norges sikkerhet på sikt.

(...)

Høyres løsninger [utvalg, red.anm.]:

- arbeide for styrket integrasjon i Europa og norsk medlemskap i EU. Spørsmålet om medlemskap i EU skal avgjøres ved folkeavstemning. Så lenge Norge ikke er medlem, vil Høyre prioritere en mer aktiv europapolitikk
- prioritere tilstedeværelse i EU-sammenhenger og styrke koordineringen av regjeringens arbeid med EU- og EØS-saker. Stortinget må involveres mer aktivt i arbeidet med EU- og EØS-saker, og mulighetene for å være representert i komiteer og arbeidsgrupper må utnyttes så godt som mulig
- bidra i internasjonale militære operasjoner gjennom NATO, FN eller EU, avhengig av våre spesifikke fortrinn og behov, samt det som tjener oppdraget best. Norsk deltakelse skal bidra til norsk og internasjonal fred og sikkerhet"

Om samordning av norsk bistand med EU heter det i punktet "**Utvikling**":

"Samarbeidet mellom norske og nasjonale myndigheter, frivillige organisasjoner, FN og andre aktører skal være konstruktivt, resultatorientert og preget av tydelig ansvarsdeling og samordning. Utviklingshjelpen skal i størst mulig grad samordnes med andre store givere, som EU og de nordiske landene." (s. 72)

Under overskriften "**Frihet, menneskerettigheter og demokrati**" nevnes som en av Høyres løsninger: "støtte EU som den viktigste pådriveren for styrking av demokrati og menneskerettigheter i Europa og globalt, samt videreføre støtten til Europarådet og OSSE. Disse arenaene skal brukes til diskusjon om rettslige og politiske løsninger på utfordringer som følge av innvandring og migrasjon i Europa" (s. 73)

Om Schengen heter det under overskriften "**Politiet**", som en av Høyres løsninger: "praktisere Schengen-regelverket strengere når det gjelder å utvise gjengangerkriminelle" (s. 56)

Under overskriften "**Forenkling og mindre byråkrati**" er en av Høyres løsninger: "innføre en ordning med vinmonopol i butikk i områder uten vinmonopolutsalg, innenfor rammen av EØS-avtalen " (s. 34)

EU og alkoholomsetning nevnes også under overskriften "**Reiseliv**", Høyres løsninger: "åpne for produktprøver og begrenset alkoholsalg direkte fra produsent, og om nødvendig jobbe for å endre EU-lovgivningen på feltet" (s. 37)

Fremskrittspartiet

Handlingsprogram 2013 og Prinsippprogram 2013

I Frps prinsippprogram omtales Norges forhold til EU helt kort slik, i punktet "**Norge og verden**": "Når det gjelder spørsmålet om norsk EU-medlemskap, vil Fremskrittspartiet respektere folkets vilje gjennom folkeavstemninger." (s. 8)

Temaet behandles mer utfyllende i handlingsprogrammet, blant annet i et eget punkt kalt "**Norge og Europa**" (s. 33-34):

"Fremskrittspartiet har enkeltmenneskets frihet og selvråderett som en vesentlig målsetting. Virkemidler i arbeidet for å nå dette målet er reduksjon eller avskaffelse av hindringer for menneskets utfoldelse, virketrang og realisering av egne mål. Slike hindringer kan være en følge av at statens makt er for omfattende. Det kan også skyldes nasjonale grenser, av proteksjonistisk karakter, som utelukker mennesker og bedrifter fra å samarbeide over landegrensene.

Selv om det er store utfordringer knyttet til åpenhet, frivillighet og fri bevegelse av kapital, virksomhet og mennesker på global basis, ser vi en rekke positive utviklingstrekk innenfor regionale områder. I Europa som område vil vi jobbe for en liberalisering av økonomien for å fremme vekst og velferdsutvikling. Det bør jobbes for å knytte Norge tettere til Europa og overnasjonale løsninger når det kommer til spørsmål om sikkerhetspolitikk, miljøpolitikk, kriminalpolitikk og politiske områder som i sterk grad relaterer seg til frihandel, felles konkurranseregler og menneskelig frihet.

EØS-avtalen sikrer norsk adgang til EU's indre marked, og er av vital betydning for norsk næringsliv. Det er viktig med forutsigbarhet og klare regler for handel i EØS-området. FrP vil arbeide for å forbedre EØS-avtalen med sikte på å sikre norske interesser. Avtalen må på enkelte områder tolkes strengere og om nødvendig reforhandles. Spesielt gjelder dette på områder knyttet til eksport av/tilgang til norske velferdsytelser.

Ytre Schengen-grense er under sterkt press, og flere Schengenland har liten evne til å kontrollere egen yttergrense, med de følger at personer ukontrollert strømmer illegalt inn i Schengen. Denne problemstillingen må adresseres og løses, dersom avtalen skal videreføres i sin nåværende form.

Utviklingen i EU reiser flere spørsmål av stor betydning for Norge. Hvordan gjeldskrisen vil påvirke EU og dermed Norge på lengre sikt er usikkert. Både den politiske og den økonomiske integrasjonen i EU har fått et sterkt tilbakeslag som rokker ved EUs grunnvoller. Schengenavtalen, som har fjernet grensekontroll i det enkelte land, og erstattet dette med en ytre grensekontroll til hele området, har vist seg å ha sine svakheter.

Det norske folk har to ganger sagt nei til norsk EU-medlemskap, og vi vil respektere denne folkeviljen. Det eneste som eventuelt kan endre dette, er resultatet av en ny folkeavstemning. I debatten for eller mot medlemskap stilles våre folkevalgte fritt, og de likebehandles uavhengig av standpunkt. Våre folkevalgte vil lojalt følge opp resultatet av en eventuell ny folkeavstemning.

Fremskrittspartiet vil:

- respektere folkets syn i en eventuell folkeavstemning om norsk EU-medlemskap
- fjerne særnorske regler som blant annet forbyr innførsel av produkter som er lovlige i EU
- arbeide for å videreutvikle et godt samarbeid med EU og med de enkelte medlemsland
- påpeke at den norske eksporten av olje og gass dreier seg om viktige nasjonale ressurser som skal være underlagt norsk lovgivning og jurisdiksjon
- arbeide for tiltak som sikrer en bedre beredskap for å håndtere bank- og gjeldskrisen i Europa og store svingninger i internasjonal økonomi
- heve terskelen for å få del i norske velferdsgoder i forbindelse med økt arbeidsinnvandring fra EU
- vurdere fortløpende om Norge er tjent med fortsatt medlemskap i Schengen"

EØS-avtalens konsekvenser for arbeidsinnvandring og eksport av ytelser omtales i punktet "**Velferd**":

"Utvidelsen av EU i 2004, samt at vi har fri flyt av arbeidskraft innen EØS-området har ført til at norske velferdsordninger er under press. Økt arbeidsinnvandring fra EØS-land og rask opptjening av velferdsgoder har ført til økt eksport av enkelte velferdsordninger. Fordi norske stønader er fastsatt i forhold til norske priser og lønninger, gir det svært god kjøpekraft i andre land.

Det norske velferdssystemet er sårbart for høy innvandring. Det er derfor behov for å finne nye løsninger som kan sikre fortsatt gode velferdsordninger, samtidig som det reduserer muligheten til å eksportere velferdsordninger ut av landet. Fremskrittspartiet mener derfor det er behov for å reforhandle EØS-avtalens bestemmelser knyttet til arbeids- og velferdsordninger." (s. 58)

I punktet "**Alkohol og tobakk**" heter det at Fremskrittspartiet vil: "at Norge skal følge EUs regler for import av alkohol og tobakk" (s. 20).

Kvotesystemet for CO₂ er omtalt i punktet "**Fossile energikilder**":

"Det må legges til rette for etablering av lønnsomme gasskraftverk. Slike kraftverk bør ha de samme miljøkrav som i EU. Det skal ikke stilles særnorske krav til eksempelvis CO₂-rensing. Et CO₂-kvotesystem må være integrert med EU, og tildele vederlagsfrie CO₂-kvoter til industri og næringsliv på linje med EU." (s. 23)

Kristelig Folkeparti

Politisk program 2013-2017

Programmets hovedpunkt om EU og EØS er "**Norges forhold til Europa**" (s. 120):

"På bakgrunn av viktige samfunnshensyn, som demokrati, selvråderett, ressursforvaltning og handlefrihet i utenrikspolitikken, mener KrF at de nåværende tilknytningsformer til EU fremdeles tjener landet vårt best. Det vil imidlertid være viktig for Norge å følge aktivt opp nye samarbeidsinitiativ i EU i tråd med norske interesser og prioriteringer.

Et medlemskap vil kunne svekke vår handlefrihet på flere viktige områder. EU prøver nå å utarbeide felles utenriks- og sikkerhetspolitikk og skal i økende grad tale med én stemme. Gjennom EØS-avtalen beholder Norge utenrikspolitisk handlefrihet, noe som er viktig i mange internasjonale prosesser. Det er behov for frittstående land som, uavhengig av stormaktene, kan påta seg særlige oppdrag i fredsmekling og annen tilrettelegging for konfliktløsning.

Dersom stortingsflertallet går inn for å søke om norsk EU-medlemskap, skal det kun holdes folkeavstemning når forhandlingene er avsluttet, og resultatet er kjent. KrF vil respektere folkeflertallets avgjørelse.

Norge har næringspolitiske interesser som krever gode relasjoner til EU. EØS-avtalen utgjør hovedfundamentet for Norges forhold til EU. Gjennom EØS-avtalen sikres Norge adgang til det indre marked uten å miste nasjonal handlefrihet på en del områder som ville omfattes av medlemskap i EU. EØS-avtalen gir oss også tilgang på samarbeid innenfor utdanning og forskning. Gjennom EØS-bidraget gir Norge solidariske bidrag til fattige EU-land. EØS-tilknytningen gjør at Norge i motsetning til EU-medlemmer ikke er underlagt EUs tollunion og felles landbruks- og fiskeripolitikk, noe som er viktig for distriktpolitikken og forvaltningen av jordbruks- og fiskeriressursene. Ved å stå utenfor EU beholder Norge også større utenrikspolitisk handlefrihet. I tillegg til EØS-avtalen har Norge samarbeidsordninger med EU på andre områder av felles interesse – som justispolitikk, utenriks- og sikkerhetspolitikk.

EØS-avtalen innebærer imidlertid også demokratiske utfordringer ved at det tas beslutninger i EU som Norge i liten grad har mulighet til å delta i. KrF mener Norge må utnytte de mulighetene vi har til å delta mer aktivt. Vi må utnytte det handlingsrommet vi har og våge å bruke vår uavhengige stemme. Reservasjonsretten i EØS må kunne benyttes aktivt i særlige viktige spørsmål.

KrF vil

- utnytte vårt handlingsrom i EØS-avtalen effektivt og styrke samarbeidet med EU.
- at Norge ikke skal søke om medlemskap i EU, men beholde dagens tilknytningsformer.
- respektere flertallet i en eventuell ny folkeavstemning om norsk EU-medlemskap."

KrF relaterer målsetninger om energibruken til EUs planer. I punktet "**Energieffektivisering**" står det: "Norge har et stort uutnyttet potensial når det gjelder energieffektivisering. KrF mener Norge bør ha som mål å redusere den samlede energibruken i tråd med EUs 20-20-20-målsetting. Målsettingen må brytes ned og fordeles på de ulike sektorer." (s. 65) Dette presiseres slik at KrF vil: "at Norge fastsetter et mål om å redusere energibruken med 20

prosent sammenlignet med forventet nivå innen 2020 i tråd med EUs klima- og energiplan." (s. 66)

I punktet "**Energi**" heter det videre:

"Særlig den kraftforedlende delen av industrien er avhengig av langsiktighet og forutsigbarhet i energipolitikken. Norge trenger derfor en samlet og helhetlig politikk for klima, energi og næringsutvikling. En samlet politikk på disse feltene vil skape muligheter også for grønn verdiskaping, som i neste omgang vil gi grobunn for videre innovasjon og teknologiutvikling i Norge. KrF bør bidra til at ikke-fornybar kraft blir en konkurranseulempe for industrien, for eksempel gjennom nye krav og direktiver fra EU, herunder kvotehandelsdirektivet." (s. 81)

Om matimport står det i punktet "**Næringsutvikling i fattige land**": "I påvente av en ny avtale i WTO bør Norge gå foran gjennom å gi flere fattige land tollfritak og stimulere til at import av landbruksvarer fra EU erstattes med import fra fattige land." (s. 113)

KrF ønsker et nært samarbeid med EU innenfor "**Sikkerhetspolitikk**": "Vi må samarbeide nært med EU og europeiske allierte, og sørge for at Norges interesser blir ivaretatt i utviklingen av EUs sikkerhetspolitikk." (s. 120)

Likeledes utvikle samarbeid innenfor "**Samfunnssikkerhet og beredskap**", der KrF vil: "videreutvikle det internasjonale samarbeidet om samfunnssikkerhet og krisehåndtering innenfor rammen av NATO, EU og FN." (s. 126)

Venstre

Stortingsvalgprogram 2013-2017

Hovedpunktet om Norges forhold til EU har fått tittelen "**Europapolitikk**" (s. 98-99):

"Venstre er grunnleggende positiv til et sterkt europeisk samarbeid. Norsk europapolitikk utøves i dag gjennom EØS-avtalen, Schengen-avtalen og øvrige avtaler med EU, og gjennom medlemskap i Nordisk råd, Europarådet, NATO, OECD og OSSE. Norge deltar aktivt i disse organisasjonene for å etablere felles spilleregler og for å fremme våre verdier og interesser.

Den europeiske union (EU) er Norges viktigste handelspartner, og en sterkere integrasjon mot EU vil være positivt for norsk og europeisk næringsliv, handel og utvikling. Med fri bevegelse over landegrensene øker også forståelse, toleranse og mangfold. De fire friheter som EUs økonomiske samarbeid bygger på, er et viktig fundament for fred og demokrati.

Venstre er grunnleggende positiv til EU som en arena for økonomisk og politisk samarbeid og for freds- og demokratibygging over landegrensene i Europa. EU-samarbeidet er i stadig utvikling og har utvidet seg til en rekke områder siden Norge sist tok stilling til medlemskaps spørsmålet. Gjennom EØS-avtalen og Schengen-avtalen er Norge sterkt integrert i de økonomiske og rettslige delene av det europeiske samarbeidet, mens vi står utenfor de formelle politiske beslutningsprosessene i EU. Venstre var pådriver for og har vært en forsvarer av EØS-avtalen, som blant annet har gitt en helt avgjørende tilgang for norsk næringsliv til det europeiske markedet.

Hvis spørsmålet om EU-medlemskap blir aktualisert, kan det kun avgjøres av Stortinget etter en ny folkeavstemning. En eventuell ferdig forhandlet avtale må derfor legges frem for det norske folk til avstemning. Venstres stortingsrepresentanter vil følge utfallet fra folkeavstemningen.

Venstre vil:

- At spørsmålet om norsk medlemskap i EU skal avgjøres ved folkeavstemning.
- Føre en aktiv Europapolitikk og styrke samarbeidet med EU, spesielt innenfor miljø, klima, forskning og menneskerettigheter.
- Styrke samarbeidet med EUs demokratiske institusjoner, særlig Europaparlamentet.
- Gi EFTA-landene en observatør i Det europeiske råd.
- I større grad bruke mulighetene som økt regionalt samarbeid innenfor EU gir.
- Samle koordineringsansvaret for regjeringens europapolitikk under én statsråd.
- Stimulere til bosetting i den norske del av nordområdene."

Klimakvotesystemet omtales slik i punkt "Klima og energi":

"Det europeiske kvotemarkedet er det viktigste tiltaket for å redusere utslipp fra industrien og offshore-næringen. Etter finanskrisen er det et overskudd av kvoter i dette markedet. Venstre vil derfor stramme opp kvotemarkedet gjennom å slette kvoter og arbeide for et lavere kvotetak i EU. Grønne avgifter som gir en pris på CO₂ er det viktigste virkemiddelet for utslipp som ikke er omfattet av kvotemarkedet. Vi

vil derfor øke CO2-avgiften, samtidig som vi vil innføre gode støtteordninger som letter omstillingen for samfunnet." (s. 22)

Under punktet "**Internasjonal klimapolitikk**" heter det videre: "EU er viktig som drivkraft for det internasjonale klimaarbeidet. Venstre vil jobbe for at EU reduserer det totale antallet kvoter innenfor det europeiske kvotesystemet." (s. 27)

EU omtales også i punktet "**Forsvarspolitisk samarbeid**":

"Venstre mener NATO må forbli en hjørnestein i norsk sikkerhetspolitikk samtidig som det forsvarspolitiske samarbeidet i Norden og med EU videreutvikles. Byrden ved deltakelse i internasjonale operasjoner må fordeles rettferdig mellom medlemslandene.

Venstre er positiv til en felles europeisk sikkerhetspolitikk og mener at EU er en viktig aktør i konfliktområder med en humanitær dimensjon, særlig der NATO eller USA ikke velger å delta.

Nordisk og europeisk samarbeid kan være en løsning på deler av den forsvarspolitiske struktur- og ressursdebatten. Det er derfor naturlig å samarbeide i større grad enn nå for å sikre best mulig ressursutnyttelse.

Venstre vil:

- Videreutvikle et nærmere forsvarssamarbeid med de nordiske landene og EU innenfor rammene av vårt NATO-medlemskap.
- Videreutvikle samarbeidet med alliansepartnere om anskaffelser av forsvarsmateriell." (s. 95)

Under punktet "**Havbruk**" heter det at Venstre vil: "Jobbe for å gi norsk fiskeri- og sjømatnæring friere adgang til EU-markedet." (s. 45)

Partier ønsker å påvirke EUs regelverk under punktet "**Personvern**", der det heter at Venstre vil:

"• Arbeide aktivt overfor EU for å sikre at den nye personvernforordningen, som ved ikrafttredelse også vil gjelde for Norge, skal gi et høyere beskyttelsesnivå for personvern enn i dag.

(...)

• Arbeide overfor EU for at sikkerhetsrutinene ved flyplasser forenkles, at informasjonen lagret i PNR (Passenger Name Record) holdes til et absolutt minimum, og at passasjerinformasjon ikke deles med en tredjestat."

(s. 70-71)

Rødt

Arbeidsprogram, vedtatt 2012

Norges forhold til EU er særlig omtalt i kapittel 11 "**EU og EØS**" (upaginert):

"EU blir en stat. Med Lisboatraktaten er EU i ferd med å slutføre utviklingen til en superstat med egen utenriksminister, egen president, egen domstol og eget militærapparat. En stat der kommisjonen ikke er valgt, men utpekt og har enerett på å foreslå lover. Parlamentet har kun utsettende myndighet. EU mangler det grunnleggende for en demokratisk stat, en felles kultur, historie og ikke minst språk. EU er den eneste stat i verden der markedsliberalismen er traktatfestet og bare kan endres ved vedtak i alle 27 land. Med finanstraktaten innføres automatiske straffetiltak ved budsjettunderskudd og motkonjunkturpolitikk forbyes. EU kaster regjeringer og innsetter teknokratregjeringer som bare har som oppgave å gjennomføre EUs kuttpolitikk. EU er ikke et demokrati og truer demokratiet i land etter land.

EØS-avtalen

Med EØS-avtalen er Norge en del av EUs indre marked og tvinges til å godta alle nye lover som EU innfører. EU-retten har forrang framfor norsk lov. Vesentlige deler av norsk folkestyre settes til side. Det indre marked er bygd på fri bevegelse for kapital, varer, tjenester, arbeidskraft og fri etableringsrett. Denne traktatfestede markedsfriheten setter til side retten til å kreve tariffavtaler og sikre like lønns og arbeidsbetingelser. Avtalen er på kollisjonskurs med våre faglige rettigheter og norsk folkestyre.

Rødt mener EØS-avtalen må sies opp og erstattes med en handelsavtale. En avtale der begge parter må være enig i forandringer.

Selvråderetten

I tillegg til å være et frihandelsområde tar EU stadig mer form av en superstat med egen domstol, regjering og militærvesen. De håndhever sine økonomiske og politiske interesser i skarp konkurranse med alle andre økonomiske stormakter, ikke minst USA og Kina. Dette er en trussel mot selvråderetten til alle EUs medlemsland. Privatisering og svekking av faglige rettigheter gjennomføres med bakgrunn i EU-vedtak. Muligheten til å stoppe denne nyliberale politikken gjennom lokalt og nasjonalt demokrati blir mindre og mindre.

Schengen og Europol

Norge tilsluttes stadig nye deler av justispolitikken til EU. I 2001 gikk Stortinget enstemmig inn for norsk tilslutning til EU-politiet Europol. Gjennom tilslutning til Dublin-konvensjonen legger også EU sterke føringer på den norske asylpolitikken. Prinsippet her er at avslag i ett land betyr at asylsøknaden ikke skal vurderes i andre land.

Schengens personregistre tjener både til å overvåke og kontrollere politisk opposisjon innad og til å stenge flyktninger ute. SIS-registeret inneholder millioner av personopplysninger. Det overveldende flertallet av dem som er registrert, er det EU

kaller uønska utlendinger, og ikke kriminelle. Schengen-registrene brukes blant annet til å kontrollere politiske aktivister som krysser grenser til EU- og Schengen-land.

Rødt arbeider for:

- At Norge ikke blir medlem av EU.
- Å få sagt opp EØS-avtalen.
- At Norge aktivt skal bruke reservasjonsretten i EØS-avtalen.
- Å forsvare faglige rettigheter mot angrep med bakgrunn i EU-vedtak.
- Å hindre norsk tilknytning til euroen.
- Å hindre norsk tilknytning til EUs utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik.
- Å si opp Schengenavtalen.
- Å forsvare faglige rettigheter mot angrep med bakgrunn i EU-direktiver, som vikarbyrådirektivet og tjenstedirektivet.
- Å arbeide mot innføring av postdirektivet."

I programmets kapittel 1 "**Økonomi**" heter det:

"Den økonomiske politikken i Norge framtrer som velordnet, mens den egentlig ikke er bærekraftig. Rødt arbeider for et allsidig produksjonsliv i Norge, der vi bruker deler av Oljefondet og retter næringspolitikken offensivt inn på å utvikle langsiktig, miljøvennlig næringsvirksomhet. På den måten kan norsk kompetanse og norske ressurser virkelig bli ei kraft i arbeidet for å hindre en klimakatastrofe. Da kan olje- og gassutvinninga bygges kraftig ned til et bærekraftig nivå som kan vedvare i hundrevis av år, og med sterkt reduserte utslipp av klimagasser. En slik satsing på framtidsetta utvikling av næringsvirksomhet og trygge arbeidsplasser kan ikke skje uten omfattende statlig innsats. Det er umulig å få slutt på profittstyringa av norske arbeidsplasser uten å si opp EØS-avtalen, slik at vi løsriver oss fra det kapitalens fellesskap som EU er. Verdens Handelsorganisasjon og GATS-avtalen er også redskaper for markedsmakta, og Norge bruker GATS for å presse gjennom liberalisering av næringssektorer i fattige land hvor norske selskaper har interesser. (...)

Rødt arbeider for:

- * Å si opp EØS-avtalen og gjeninnføre en handelsavtale med EU."

I kapittel 6 "**Klima, næring og naturressurser**" står det at Rødt arbeider for (utvalgte punkter):

- "• At inntil EØS-avtalen er sagt opp, må Norge kreve unntak for hele energisektoren.
- Å styrke muligheten til demokratisk styring av naturressurser og motvirke innskrenkningene internasjonale avtaler som WTO og EØS fører med seg.
- Å styrke muligheten til å bruke en aktiv næringspolitikk til det beste for folk og miljøet og motvirke effektene WTO og EØS fører med seg på dette feltet."

EØS-avtalen og Schengen omtales også i kapittel 9 "**Kamp mot krig, rasisme og diskriminering**":

"EØS-avtalen og tilpasninga til EU forsterker den statlige rasismen. Grensa rundt EU blir stengt og flyktningspolitikken blir harmonisert, mens det er fri arbeidsinnvandring og import av arbeidskraft innenfor EØS-området.

(...)

Rødt arbeider for:

* Å lage nye ikke-diskriminerende regler for arbeidsinnvandring som også motvirker sosial dumping. Å melde Norge ut av EØS vil være det viktigste for å få til dette.

* At Norge skal si opp Schengen-avtalen og Dublin-konvensjonen.

(...)

* Å stoppe praksisen med å benytte Dublin II-avtalens mulighet til å sende asylsøkere tilbake til første ankomstland innenfor Schengen – alle som kommer til Norge skal ha rett til å få behandlet asylsøknaden her."

Kystpartiet

Program for stortingsperioden 2013-2017

I Kystpartiets ideologi og grunnsyn står det som et av de åtte sentrale kulepunktene: "Vi sier Nei til norsk medlemskap i EU." (s. 2)

Videre heter det innledningsvis i programmet:

"Kystpartiet er imot norsk medlemskap i EU og EØS og er motstander av Schengen - avtalen. Norge bør basere sitt forhold til EU på en handelsavtale som gir oss mulighet til å sikre nasjonal kontroll over arbeidsmarked, naturressurser og nøkkelbedrifter. Grensekontrollen gjeninnføres mot EU." (s. 3)

Under punktet "**Utenriks-, sikkerhet- og forsvarspolitik**k" står det:

"Kystpartiet er i mot EUs datalagringsdirektiv som vi mener styrker overvåkingssamfunnet og svekker individets rettigheter.
(...)

Kystpartiet går inn for at EØS-avtalen og Schengen-avtalen sies opp. Kystpartiet går inn for en frihandelsavtale med EU tilpasset norsk forhold. Sett i lys av de usikkerhetsmomenter som er framsatt fra flere hold om hvorvidt Stortinget hadde relevant og riktig opplysning da ratifiseringen av ILO-konvensjon 169 fant sted, ønsker Kystpartiet ny behandling av denne konvensjonen." (s. 43)

EØS omtales slik i punktet "**Utlendingspolitik**k":

"Norsk arbeidsliv bør ikke baseres på import av utenlandsk arbeidskraft. I dag er EØS-avtalen et viktig hinder i kampen mot sosial dumping. Norske lønnsavtaler og arbeidsmiljø trues. Norge bør si opp EØS-avtalen og gjeninnføre innvandringsstoppen overfor EU-borgere." (s. 44)

Under punktet "**Kriminalpolitik**k" heter det:

"Den største trusselen mot vanlige folks trygghet er den frie flyten av kriminelle og terrorister over landegrensene. Norge bør melde seg ut av Schengen, som forbyr passkontroll på grensen mot EU-området, og gjeninnføre kontroll av alle utlendinger ved norskegrensen. Vi bør være med å styrke det internasjonale politisamarbeidet gjennom Interpol. Kriminelle utlendinger bør utvises fra Norge." (s. 45)

Overvåkingsorganet ESA omtales under punktet "**Verftsindustrien**":

"Skipsverftsnaeringen må sammen med forskningsinstitusjoner tilføres midler til forskning, utvikling og modernisering av næringen. Norske skipsingeniører og norske maritime forskere er blant de fremste i verden. Det er en stor ressurs som Norge må ta vare på og utvikle enda mer. Det enorme potensialet gjør at man kan få en enorm utvikling i skipsverftsindustrien, som for en stor del er lokalisert langs kysten. Norsk verftsindustri holder et mye høyere kompetansenivå enn konkurrentene i EU. Derfor

må vi ikke tillate at EU eller EFTAs overvåkingsorgan ESA strammer til konkurranserammene og verftenes vilkår for å undergrave de norske skipsverftenes konkurransekraft. Innenfor EU-regelverket er det etablert andre støtteordninger for å stimulere til kompetansevekst og teknologiutvikling. Tilsvarende støtteordninger må etableres i Norge, og disse må aldri være dårligere enn høyeste nivå for støtte som tillates innenfor EU.” (s. 27)

Om ”**Posttjenestene**” heter det:

”Kystpartiet går sterkt imot den nedlegging av posttjenester som delvis er iverksatt og mener den norske befolkning er dårlig tjent med at det gis etter for krav fra EU om konkurranseutsetting av alle posttjenester. Kystpartiet ønsker likeverdige posttilbud i hele landet. Postens hovedoppgave må være å gå med post, ikke med overskudd. Det er med stor bekymring Kystpartiet registrerer at privatisering av posttjenester fortsetter uten at det finnes politisk vilje til å gjøre noe med det. Kystpartiet mener Posten vil være bedre tjent med å legge seg på en utviklingslinje og ikke en avviklingslinje.” (s. 42)

Miljøpartiet De Grønne

Arbeidsprogram 2013-2017

Under punktet "**Demokratisk økonomi**", heter det at Miljøpartiet De Grønne vil:

"11. Samarbeide med grønne partier i Europa for å tilpasse EØS-avtalen og tilhørende EU-strukturer prinsippene for en grønn økonomi. Samtidig må Norge markere motstand mot EU-regler som svekker handlingsrommet for grønn politikk.

12. Øke anbudstaket for offentlige innkjøp og oppdrag til gjeldende EØS-nivå så lenge vi er bundet av denne avtalen." (s. 27-28)

Videre står det under punktet "**Demokrati og deltagelse**":

"Gjennom flere tiår har beslutningsprosessene i samfunnet beveget seg til andre arenaer enn hos folk og demokrati. Rettighetslover har gitt makt til domstolene, og internasjonale avtaler har overført makt til organer som EU-domstolen og Verdens handelsorganisasjon (WTO). En bølge av økonomisk liberalisme har også gitt kapitalkreftene en betydelig posisjon i samfunnet. Samtidig skaper sentralisering av politisk makt stadig større avstand mellom de folkevalgte og velgerne." (s. 55)

Angående datalagringsdirektivet heter det under "**Digitale rettigheter**" at De Grønne vil: "Arbeide for å oppheve Norges tilslutning til EUs datalagringsdirektiv." (s. 60)

Om forholdet til EUs asylpolitikk heter det i punktet "**Innvandring, flyktning- og asylpolitikk**":

"Innvandringen til Europa har dyptgående økonomiske, strukturelle, politiske og demografiske forklaringer. En restriktiv norsk politikk vil øket presset på andre europeiske land, legge til rette for økt illegal innvandring og bidra til menneskelige tragedier av den typen som allerede utspiller seg jevnlig ved EU/EØS-områdets yttergrenser. Solidaritet er grunnleggende for grønn politikk. En restriktiv politikk ville være usolidarisk, både overfor mennesker i nød og andre land. Asylpolitikken i Norge skal ikke gå på bekostning av grunnleggende menneskerettigheter. De Grønne vil samarbeide med andre grønne partier i Europa om å utvikle en human flyktning- og innvandringspolitikk." (s. 70)